

Offentliggjort første gang i *Grundtvigs Værker* version 1.8, april 2016

Indledningen er redigeret af Klaus Nielsen og Steen Tullberg

Tilsyn ved dr.theol. Carsten Breengaard

Denne pdf er en læseversion af værkets indledning. Værket findes digitalt med punktkommentarer, tekstredigering og faksimiler på www.grundtvigsværker.dk

PDF ved Kim Steen Ravn

Copyright: *Grundtvigs Værker* 2023

Indledning til

“Farvel. (Til min Ven F. C. Sibbern)”

ved Vibeke A. Pedersen

Indhold

- 1 Personlige forudsætninger og digtets anledning
 - 1.1 Digtets indhold
 - 1.2 Grundtvigs barndomsland
- 2 Tilbage til Udby præstegård
- 3 Hvem var F.C. Sibbern?
 - 3.1 Vejene skilles
- 4 Anvendt litteratur
- 5 Anvendt webside

1 Personlige forudsætninger og digtets anledning

Oven på en religiøs krise med mange og voldsomme anfægtelser havde Grundtvig i slutningen af 1810 besluttet sig til at blive residerende kapellan hos sin gamle og syge fader i Udby på Sydsjælland. Samtidig skulle hans nære ven, Frederik Christian Sibbern, forlade Danmark.

Beslutningen om at flytte til Udby havde været vanskelig at træffe. Grundtvig beskriver dele af den i et brev til Wilhelm Østrup dateret 29. juni 1811. Groft sagt havde Grundtvig gennemløbet tre faser. I første fase “kaldte [jeg] mig Kristen og talte haarde Ord til den ukristne Flok [...] og istedenfor at arbejde i Herrens Vingaard og gaa min gamle Fader tilhaande, ophøjede jeg i Kvad og Skrift de gamle Hedninge og deres Afguder”. Derefter aflagde han “Alt, hvad mig tyktes ukristeligt at være, undtagen Hovmoden”, og endelig ville han være forblevet “en af de hovmodigste Sværmere [...], hvis ei den gode Gud havde forbarmet sig over mig og bortrevet Sløret”

(Breve 1 1924, s. 39). I digtet omtaler Grundtvig både de ydre og de indre hændelser, [se også indledningen til *Idunna*, afsnittet om tiden op til sammenbruddet](#).

Den 28. august 1811 blev Grundtvigs digt, der er dateret juni 1811, trykt i *Sandsigeren eller den danske Huusven*, første årgang nr. 30, s. 463-472. På dette tidspunkt var Sibbern allerede rejst.

1.1 Digtets indhold

Digtet bevæger sig på tre tidsplaner: barndommens, ungdommens og nutidens, og omhandler både venskabet med Sibbern og Grundtvigs syn på kristendommen. Samtidig opbygges en kontrast mellem by og land. København er “den kvalme Axelstad” (s. 463), og Sibbern og Grundtvigs tidligere fælles bolig, Valkendorfs Kollegium, har “gamle, skumle Mure” (s. 464). Grundtvig har heroverfor fundet sit kald i barndommens landlige Udby og håber, at også Sibbern vil opnå at se en “indre Guddomspragt” og blive “en Jesu Kristi Kæmpe” (s. 472).

1.2 Grundtvigs barndomsland

Det er tydeligt, at det ikke er et fiktivt, romantisk landskab, der fremstilles i digtet, men Grundtvigs konkrete barndomsland, der bl.a. rummer Grinebakken, som er en bakke ved Udby, hvori trolde eller dværge ifølge folketroen havde en stald, indtil kirkemuren blev lagt hen over den ([se troldekort](#)). Her havde Grundtvig leget som barn (s. 470), og disse underjordiske indgår symbolsk i slutningen af digtet (s. 472).

2 Tilbage til Udby præstegård

Grundtvig skulle være personel kapellan – dvs. aflønnet af den siddende præst – for sin gamle fader. Dermed måtte han vende tilbage til det sogn og den præstegård, han kom fra. Beslutningen havde ikke været let for Grundtvig; i et brev til Sibbern skriver han fx: “Min Fader havde sagt sig Kaldet fra, og Gud veed hvorledes jeg i min ynkelige Tilstand fik den Dristighed at vorde hans Medhjælp” (Breve 1 1924, s. 39).

Det krævede en del korrespondance med kirkelige instanser, inden Grundtvig opnåede tilladelsen til at blive faderens personlige kapellan (hjælpepræst). Den 24. maj 1811 skulle han derudover gennem en bispeeksamen, dvs. den prøve, en teologisk kandidat aflægger for biskoppen, før han kan blive ordineret. Derefter fulgte ordination den 29. maj 1811 i Trinitatis Kirke i København. Grundtvig blev endelig indsat som sin faders kapellan i Udby-Ørslev af broderen Otto fra Torkildstrup den 1. søndag efter trinitatis, dvs. 16. juni 1811, altså kort tid før digtets offentliggørelse (Rønning 1908, 2:1, s. 197-208).

3 Hvem var F.C. Sibbern?

Grundtvigs religiøse anfægtelser havde svækket ham fysisk og psykisk. Vennen F.C. Sibbern havde oplevet Grundtvigs sammenbrud i december 1810 på nærmeste hold og havde derefter sammen med endnu en ven, Poul Dons, påtaget sig at følge ham fra København til præstegården i Udby. Under rejsen hertil kom det ifølge Sibberns egne

erindringer om natten til den 21. december så vidt på en kro i Vindbyholt, at Grundtvig troede at mærke selve djævelen (Johansen & Høirup udg. 1948, s. 118).

Læs mere

For et kort rids af sygdomsforløbet, se Lundgreen-Nielsen 1980, s. 383.

Af uddannelse var Sibbern juridisk kandidat fra 1810, men havde i sin studietid beskæftiget sig lige så meget med filosofi og poesi. I 1806 havde han opnået guldmedalje for besvarelsen af en prisopgave om sanddruhedspligten (pligten til at sige sandheden). Dette var medvirkende til, at han fik kommunitetet (studielegat) og alumneplads på Valkendorfs Kollegium, hvor Grundtvig boede. Venskabet med Grundtvig grundlagdes formentlig i årene herefter, hvor de også sammen påtænkte at udgive et tidsskrift for filosofi, poesi og historie, *Odin og Saga* ([se evt. indledningen hertil](#)). En subscriptionsindbydelse blev udsendt (februar 1810), men planen mislykkedes (Lundgreen-Nielsen 1980, s. 319 f.).

Året efter disputerede Sibbern for den filosofiske doktorgrad med afhandlingen *De principiis philosophicis disciplinæ juris* (da. 'Om retslærens filosofiske principper'). Kort efter opnåede han et rejsestipendium; og i august 1811 rejste han til Halle for at studere filosofi.

Læs mere

Vinteren tilbragte Sibbern i Berlin, hvor han bl.a. traf Johann Gottlieb Fichte og Friedrich Schleiermacher, gjorde bekendtskab med Carsten Niebuhr og hørte forelæsninger af Friedrich August Wolf over Homer og af Christian Samuel Weiss over krystallografi. Det var altså ikke den guddommelige vej, der optog ham.

3.1 Vejene skilles

Den fælles interesse for filosofi og historie havde således ikke ført Sibbern og Grundtvig i samme retning. Krisen havde vendt Grundtvig henimod kristendommen, mens Sibbern fortsatte ad filosofiens sti. I digtet udtrykker Grundtvig sin respekt for Sibberns valg, selv om han mener, at han selv har fundet den eneste sande og rigtige vej, for i kristendommen er frelsen. Grundtvig har taget en sønlig pligt på sig som bevidst valg.

4 Anvendt litteratur

- *Breve 1* 1924, se Grundtvig, N.F.S. (1924-1926).
- Grundtvig, Nicolai Frederik Severin (1924-1926) *Breve fra og til N.F.S. Grundtvig*, bind 1, udg. Georg Christensen & Stener Grundtvig. København.

- Johansen, Steen & Henning Høirup udg. (1948) *Grundtvigs Erindringer og Erindringer om Grundtvig. I Udvalg*. København.
- Lundgreen-Nielsen, Flemming (1980) *Det handlende ord. N.F.S. Grundtvigs digtning, litteraturkritik og poetik 1798-1819*, bind 1-2. København.
- Rønning, Frederik (1907-1913) *N.F.S. Grundtvig. Et bidrag til skildring af dansk åndsliv i det 19. århundrede*. København.
- Sibbern, Frederik Christian (1811) *De principis philosophicis disciplinæ juris*. København.

5 Anvendt webside

- ([troldekort](#)) (8. august 2014)